

MASSACULTUUR & POSTMODERNISME

in de tweede helft van de twintigste eeuw

DE MASSACULTUUR: *Massacultuur is de cultuur van de grote massa, gekenmerkt door onpersoonlijkheid en oppervlakkigheid.*

Na de tweede wereldoorlog begon het tijdperk van de sociaaleconomische vooruitgang. Mensen hoefden minder lang te werken en kregen meer geld te besteden. Dit leidde tot een toename van de welvaart en vrije tijd voor meer mensen waardoor de zogenaamde **consumptiemaatschappij** in de jaren 60 ontstaat. Velen wilden graag de nieuwste artikelen en producten bezitten zoals stofzuigers, wasmachines, platenspelers, tv's enzovoorts. Producenten probeerden mensen vooral te verleiden om zoveel mogelijk producten te consumeren. Dat was goed voor de economie en daardoor kon de welvaart blijven stijgen. Dit principe is gebaseerd op het kapitalistische systeem, dat is een op winst gerichte vrije markteconomie waarbij het aanbod zo goed mogelijk afgestemd wordt op de vraag. In deze periode ontstond de massacultuur. **Massacultuur, massamedia en massacommunicatie.** Vanaf de jaren zestig ontstond een overheersende cultuur die door de smaak van de grote massa bepaald werd: de massacultuur. De massamedia hadden een belangrijke rol in de verspreiding van deze massacultuur. Massamedia zijn de middelen waarmee de massacultuur op een professionele manier verspreid kan worden, zoals: pers, radio, film, televisie en internet. Omdat men met behulp van deze media kan communiceren met een groot publiek spreekt men van massacommunicatie. **Pop-art en Postmodernistische kunst:** in deze kunst kwam het beeld aan de orde dat de moderne mens in de consumptiemaatschappij van de werkelijkheid had. Aspecten als sociale klassen, seksualiteit, media, maar ook de functie van kunst tegenover populaire cultuur speelden daarbij een rol. De snelheid waarmee kennis kon worden genomen van wat er zich in andere werelddelen afspeelde, zorgde ervoor dat ideeën meer dan ooit gekopieerd en gebruikt werden. In de muziekindustrie zijn begrippen als cover, bewerking, plagiaat en citaat al lang geen besmette woorden meer. **Jeugdcultuur en supersterren.** De Amerikaanse cultuur weerspiegelde het naoorlogse ideaal van vrijheid. Een nieuw soort jongerencultuur, die zich afzette tegen de gevestigde orde en tegen de generatie van hun ouders, waaide uit Amerika over naar West-Europa. (Bron: Thieme-Meulenhoff - Palet CKV2)

HET POSTMODERNISME: het Postmodernisme werd vanaf het einde van de jaren zeventig in de architectuur een toonaangevende richting, daarna ook in andere kunsten. In de architectuur lanceerde Charles Jencks het begrip postmodernisme, waarmee hij reageerde op het modernisme. Kritiek van de postmodernisten is gericht op deze aspecten van het modernisme: *a-historisch, onherkenbare abstractie, te grote vereenvoudiging door reductie, objectiviteit nastreven.* Postmodernisme legt daarom andere accenten: *subjectieve standpunten: pluralisme en relativisering, geen grote verhalen meer, complexiteit, verschillende fragmentarische visies op de werkelijkheid, cultuurrelativisme, herkenbaarheid, geen uniciteit en originaliteit meer. Aandacht voor de rol van massaproductie, massacommunicatie en massamedia in de cultuur.* Ondanks de vrijheid die individuele kunstenaars zich veroorloven, zijn er toch ook overeenkomsten te ontdekken. Het is niet mogelijk om een eenvoudige definitie te geven van het postmodernisme. De volgende punten geven echter de belangrijkste aspecten: **1:** Er zijn **geen allesomvattende ideologieën** meer zoals het marxisme of communisme. Deze ideologieën uit de eerste helft van de twintigste eeuw, waren eenduidig en richtinggevend. Als je bijvoorbeeld het marxisme aanhing, diende je op alle maatschappelijke vlakken (levensbeschouwing, maatschappij, economie) uitsluitend de theorie van Marx te volgen. Na de val van de muur in Berlijn, vallen deze ideologieën weg en vanaf dan is er sprake van Pluralisme. **2: Pluralisme** wil zeggen: er is niet meer één toonaangevende ideologie of stroming in de kunst maar meerdere opvattingen kunnen volkomen gelijkwaardig naast elkaar bestaan. Een voorbeeld van Pluralisme is cultuurrelativisme. **3:** Bij **Cultuurrelativisme** is er sprake van het accepteren van andere culturele levensvisies dan de westers georiënteerde. 'Relativisme' betekent dat de westerse cultuur niet de enige invloedrijke cultuur is, maar dat andere culturen waarden kunnen hebben, die net zo belangrijk zijn. De westerse cultuur zou daarom niet dominant moeten zijn ten opzichte van andere culturele waarden. **4:** Ten aanzien van de visie op geschiedenis geldt dat deze **fragmentarisch** is. Dat wil zeggen: geschiedenis is niet één lijnrecht proces in de tijd, waarbij alles steeds beter wordt. Maar geschiedenis kun je vanuit verschillende tijden of visies op een compleet andere manier bekijken. Interpretatie van de geschiedenis is daarom tijdgebonden, cultuurgebonden en wordt subjectief geconstrueerd. Er is kan dus geen sprake zijn van één lijnrechte of één juiste visie op geschiedenis. (Bron: Thieme-Meulenhoff - Palet CKV2)

Kernpunten (massa/postmodern)*:

1. Geen vaststaande esthetische normen, veel *eclecticisme en historicisme*
2. Herwaardering ornament
3. Grensoverschrijdingen van veel kunstdisciplines
4. Herwaardering verhalende verwijzingen
5. Complexiteit en tegenspraak (Venturi)
6. Herwaardering figuratie
7. Cultuurrelativisme
8. Natuur: natuur en clichés over de natuur
9. Originaliteit: hoeft niet; clichés en (stijl)citaten mogen
10. High Art & Low Culture (Kirk Varnedoe)

Massacultuur**:

- Pop-Art
- Popmuziek
- Videoclips
- Streetdance
- Soaps, Tv-series, reclame
- Hollywoodblockbusters
- Musicals
- Stripverhalen
- Modeshows
- Mega-tentoonstellingen
- Urban entertainment centra: winkelcentra met amusement/uitgaanscentra

Postmoderne kunstenaars:

- **Design:** Memphis, Alessi
- **Mode:** Jean-Paul Gaultier, Vivienne Westwood
- **Architectuur:** Robert Venturi, Philip Johnson, Michael Graves, James Stirling, Charles Moore, Aldo Rossi, Rob & Léon Krier
- **Beeldend:** Andy Warhol, Keith Haring, Jeff Koons, Damien Hirst
- **Muziek:** David Bowie, Madonna, David Byrne & Brian Eno, kraftwerk
- **Drama (theater):** Dogtroep, Orkater, Paardenkathedraal, Regisseur: Dirk Tanghe; Robert Wilson; Jan Fabre; toneelschrijver: Ben Elton
- **Dans:** NDTII, Anna Teresa de Keersmaeker, Conny Janssen.
- **Film:** The Matrix, The Truman Show
- **Videoclip/filmregisseurs:** Chris Cunningham, Mark Romanek, Spike Jonze, Michel Gondry

FUNCTIES VAN KUNST:

Levensbeschouwelijk: Visies op geschiedenis: fragmentarisch; opgeven van vooruitgangsidee; richtinggevend ideologieën zijn er niet meer; consumeren, vermaakt worden.

Esthetica: zie kernpunten massacultuur/postmodernisme*. Postmodernisten reageren sterk op de modernistische kunst, in veel opzichten is het een anti-these van het modernisme. Fictie staat centraal: *form follows fantasy, less is a bore*, originaliteit bestaat niet, stijlcitaten, mengen High & Low.

Opdrachtgevers: marktmechanismen (sterrendom, reclame, sponsoring) maar ook subsidies (voor meer avant-garde, experimentele kunst).

Vermaak: alle vormen die bij Massacultuur** genoemd worden

Wetenschap: Reproduceerbaarheid; Computertechnieken en elektronische kunst; *virtual reality*; Audiovisuele media

Intercultureel: (Stijl)citaten uit verschillende culturen, c.q. subculturen; Fusion, cross over; Wereldwijd opereren van kunstenaars; Westerse (moderne kunst) als maatstaf versus cultuurrelativisme.